

УДК: 339.138:614.272:615.235

АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО КАШЛЮ

Чегринець А. А., Бондарєва І. В., Малініна Н. Г.

*Національний фармацевтичний університет,
кафедра фармацевтичного менеджменту та маркетингу
м. Харків, Україна*

annachehrynets@gmail.com

Анотація: Захворювання органів дихання є одними з найбільш поширених патологій в структурі захворюваності населення України, що вважається актуальною медико-соціальною проблемою охорони здоров'я на сьогоднішній день. Захисною реакцією на подразнення та очищення дихальних шляхів є складний рефлекторний акт – кашель. Кашель негативно впливає на якість життя хворих та може призвести до небезпечних ускладнень (підвищення внутрішньочеревного тиску, розрив дрібних кровоносних судин, міалгії).

Ключові слова: *аналіз ринку, відхаркувальні засоби, захворювання дихальних шляхів, мокротиння, кашель*

Abstract: Respiratory diseases are one of the most common pathologies in the morbidity structure of the population of Ukraine, which is considered an urgent medical and social health care problem today. A protective reaction to irritation and cleaning of the respiratory tract is a complex reflex act - coughing. Cough negatively affects the quality of life of patients and can lead to dangerous complications (increased intra-abdominal pressure, rupture of small blood vessels, myalgia).

Key words: market analysis, expectorants, respiratory tract diseases, sputum, cough

Вступ. Кашель – це один з найбільш поширених симптомів, з якими пацієнти звертаються за медичною допомогою до лікарів [1]. Результати статистичних досліджень демонструють, що в Австралії та Сполучених Штатах Америки кашель є найрозповсюдженішою скаргою з якою звертались пацієнти різного віку до лікарів. За результатами опитування в Японії та Великій Британії поширення хронічного кашлю серед населення складає 10,2 % та 12 % [7]. В Україні не має даних стосовно поширення кашлю серед населення, оскільки кашель може бути симптомом під час багатьох захворювань. Зазвичай кашель пов'язують з гострими респіраторними захворюваннями (застудами). Утворення в'язкого мокротиння – це важливий патогенетичний механізм, що є причиною порушення прохідності дихальних шляхів. З метою розрідження та видалення мокротиння застосовують відхаркувальні засоби, що впливають на очищення трахеобронхіального дерева від слизу, скупчень бронхіального секрету, гною [6].

Мета дослідження: провести аналіз вітчизняного ринку відхаркувальних засобів, за виключенням комбінованих препаратів, що містять протикашльові засоби, які представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку.

Матеріали та методи. Аналіз асортименту засобів проводився відповідно до Державного реєстру лікарських засобів України [2] та інтернет-ресурсів “Компендіум” [5], “Tabletki.ua” [4]. В роботі використано статистичний, логічний та графічний методи з метою дослідження ринку відхаркувальних засобів з урахуванням торгових назв, міжнародних непатентованих назв, лікарських форм та виробників.

Результати та їх обговорення. Згідно з АТС класифікацією досліджувана група належить до головної терапевтичної групи R05 “Засоби, що застосовуються у разі кашлю та застудних захворювань” та підгрупи R05C “Відхаркувальні засоби за виключенням комбінованих препаратів, що містять протикашльові засоби”. За результатами структурного аналізу встановлено, що станом на перше півріччя 2023 року на фармацевтичному ринку України зареєстровано 238 торгових назв (ТН) досліджуваної групи серед яких найбільшу частку (58,8 %, 140 ТН) становить група R05CB “Муколітичні засоби”. Група R05CA “Відхаркувальні засоби” займає 41,2 % (98 ТН). Результати аналізу наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Відхаркувальні засоби, за виключенням комбінованих препаратів, що містять протикашльові засоби, які зареєстровані на фармацевтичному ринку України

Група засобів	Кількість торгових назв (з урахуванням всіх форм випуску)	Питома вага (у %)	Кількість торгових назв вітчизняних виробників	Кількість торгових назв закордонних виробників
R05CA – Відхаркувальні засоби				
R05CA03 – Гвайфенезин	1	0,4	-	1
R05CA05 – Коріння алтею	12	5,1	12	-
R05CA10 – Комбінації	36	15,2	21	15
R05CA12 – Листя плюща	12	5,1	6	6
R05CA13 – Цинеол	2	0,8	-	2
R05CA19 – Міртол	2	0,8	-	2
R05CA15** – Соснові бруньки	2	0,8	2	-
R05CA17** – Препарати подорожника	7	2,9	6	1
R05CA18** – Препарати чебрецю	3	1,4	1	2
R05CA20** – Листя підбілу	4	1,7	4	-
R05CA21** – Препарати анісу	2	0,8	-	2
R05CA22** – Багно звичайне	1	0,4	1	-
R05CA23** – Корінь солодки	5	2,1	5	-
R05CA24** – Корінь оману	5	2,1	5	-
R05CA25** – Трава материнки	2	0,8	2	-

R05CA26** – Трава фіалки	2	0,8	2	-
R05CA50** – Інші	-	-	-	-
R05CB – Муколітичні засоби				
R05CB01 – Ацетилцистеїн	57	24	26	31
R05CB02 – Бромгексин	6	2,5	3	3
R05CB03 – Карбоцистеїн	11	4,6	5	6
R05CB06 – Амброксол	49	20,6	29	20
R05CB10 – Комбінації	7	2,9	1	6
R05CB13 – Дорназа альфа	2	0,8	-	2
R05CB15 – Ердостеїн	4	1,7	-	4
R05CB56** – Амброксол, комбінації	4	1,7	-	4

Встановлено, що 92,9 % зареєстрованих в Україні засобів досліджуваної групи відпускаються без рецепта лікаря.

За статистикою однією з найчастіших скарг (майже 55 % всіх дітей: 50 % – 70 % молодшого віку та 30 % – 60 % шкільного віку) з якою батьки звертаються до лікарів є саме кашель [3]. Кашель є найбільш частим симптомом респіраторних захворювань в дитячому віці. Тому було проведено аналіз досліджуваної групи за можливістю застосування засобів дітям різних вікових груп. Найбільшу частку (32,4 %) становлять засоби, які можна використовувати з 2 років, з 12 років (18,5 %), з 3 років (14,3 %) та з 6 років (12,2 %). З 1 року можна застосовувати 6,3 %, з 14 років – 5 %, з 4 років – 2,9 %. З народження та з 15 років – по 2,1 %. І найменші частки складають засоби, які використовують з 8 років – 1,3 %, з 5 років – 0,8 %, з 7 та 16 років – по 0,4 %. Необхідно зауважити, що всього лише 8,4 % засобів можна застосовувати дітям раннього віку (до 2 років).

Вагітні та годуючі жінки відносяться до групи підвищеного ризику інфекційних захворювань та гострі респіраторні вірусні інфекції (ГРВІ) через те, що змінюється імунна відповідь та знижується захист проти інфекцій. У вагітних жінок через зміну раціону досить часто порушується обмін речовин та знижується імунітет [8]. Тому було проведено аналіз засобів щодо їх застосування під час вагітності та годування груддю. За результатами дослідження встановлено, що більшість засобів не можна застосовувати під час вагітності (64,7 %) та під час грудного годування (64,3 %). Враховуючи користь та ризик вагітним жінкам можна застосовувати 35,3 % засобів, а під час лактації – 35,7 %.

Проаналізовано досліджувану групу за лікарською формою (рис. 1). Відповідно до результатів аналізу визначено, що досліджувана група представлена 18-ма лікарськими формами, серед яких найбільші частки засобів представлені у вигляді сиропу (21,8 %) та таблеток (17,6 %). 11 % складають засоби у формі порошку для розчину (11 %), ЛРС та таблетки шипучі – по 8,8 %, капсули – 5,5 %, розчини для інгаляцій – 3,8 %, розчини оральні – 3,4 %, збори – 2,5 %. По 1,7 % становлять такі форми випуску, як порошки для ін'єкцій, краплі,

пастилки, гранули, розчини для ін'єкцій. 0,8 % – екстракти, по 0,4 % – суха мікстура, рідина та льодяники.

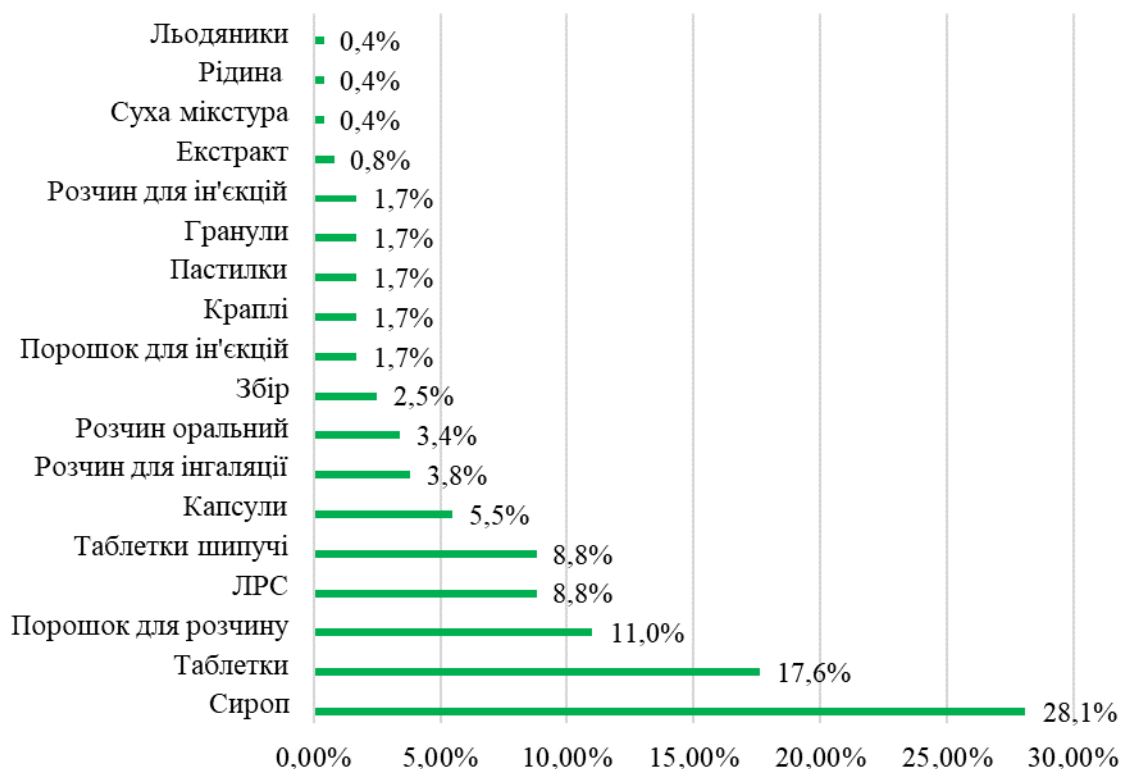

Рис 1. Структура асортименту відхаркувальних засобів, за виключенням комбінованих препаратів, що містять протикашльові засоби за лікаською формою

На наступному етапі дослідження було проведено аналіз структури асортименту за країнами та виробниками, якими група представлена на вітчизняному ринку. Результати аналізу демонструють, що більшість засобів (55 %) вітчизняного виробництва. Встановлено, що відхаркувальні засоби, за виключенням комбінованих препаратів, що містять протикашльові засоби представлені на ринку України 21-ю країною, серед яких лідуючу позицію займає Німеччина (36,4 %). Виробники Індії становлять 10,3 %, Італії – 9,4 %, Пакистану та Франції – по 4,8 %. По 3,7 % займають засоби виробництва Польщі, Австрії, Естонії, Швейцарії, Угорщини, 2,8 % – Словенії, по 1,9 % – Чехії, Словаччини, Туреччини та Вірменії. І найменші частки (по 0,9 %) становлять фірми Латвії, Македонії, Болгарії, Греції, Сербії та Іспанії. Асортимент засобів вітчизняного виробництва забезпечують 26 виробників (рис. 2).

Як свідчать дані рис. 2, значні частки займають засоби виробництва компаній ПрАТ “Ліктрави” (13,7 %) та ТОВ “Здоров’я” (12,2 %). По 10,7 % складають ПрАТ “Віола” та ООО “Тернофарм”, 8,3 % – АТ “Фармак”, 6,9 % – ПрАТ “Дарниця”, 4,6 % – ТОВ “Кусум Фарм”. ПАТ НВЦ “Борщагівський ХФЗ”, ПАТ “Червона зірка” та АТ “Галичфарм” утворюють по 3,8 %, ЧАО “Фітофарм” – 3 %, АТ “Київмедпрепарат” та ТОВ “Астрафарм” – по 2,3 %, АТ “Біолік”, ТОВ “Фармацевтична фабрика”, ТОВ “Вертекс”, ПрАТ “Технолог”, АТ “Лекхім” –

по 1,5 %. І найменші частки займають ООО "Ейм", ТОВ "Вітаміни", ТОВ "Юрія-Фарм", ТОВ "Фарма Старт", Пат "Монфарм", ТОВ "Сперко Україна", ПАТ "Лубнифарм" та АТ "КВЗ".

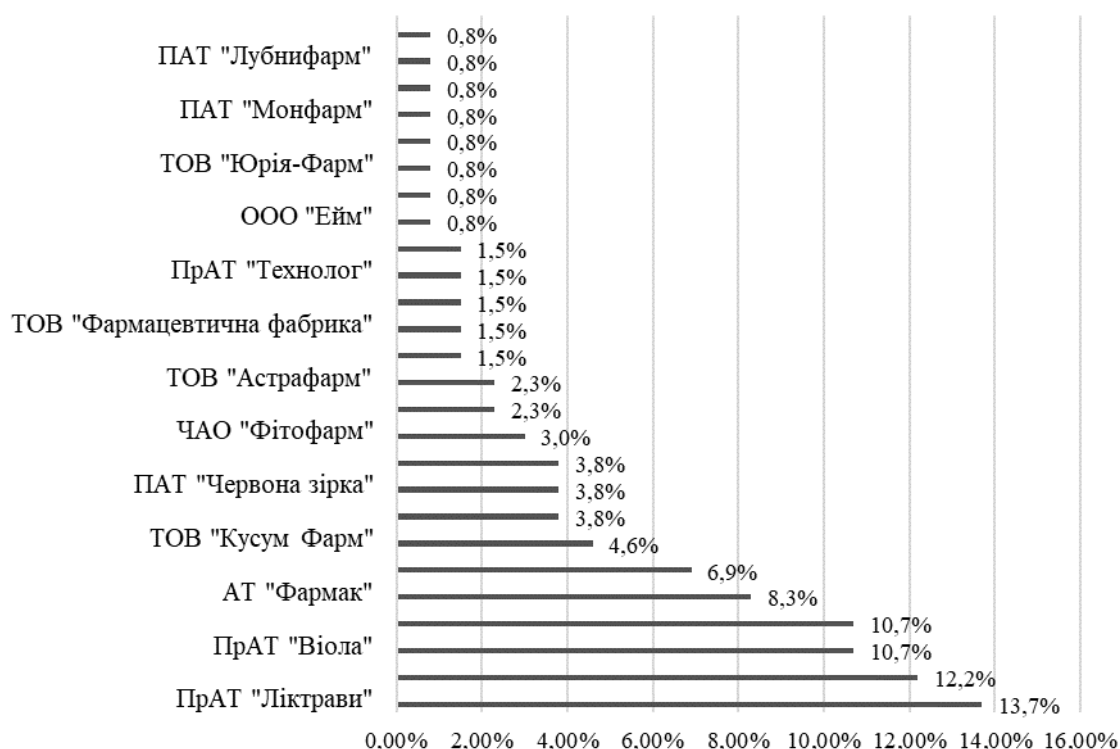

Рис. 2. Структура вітчизняних виробників відхаркувальних засобів, за виключенням комбінованих препаратів, що містять протикашльові засоби

Висновки: проведено аналіз вітчизняного ринку відхаркувальних засобів, за виключенням комбінованих препаратів, що містять протикашльові засоби, які представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку, зокрема в першому півріччі 2023 року в Україні зареєстровано 238 ТН, серед яких 92,9 % засобів відпускаються без рецепта лікаря. Проаналізовано структуру асортименту досліджуваної групи з урахуванням окремих сегментів споживачів (діти, вагітні та годуючі жінки). Встановлено співвідношення ТН закордонного та вітчизняного виробництва, яке складає 45 % та 55 % відповідно.

Перелік використаних джерел:

1. Богуцька О. Є., Максимович А. С. Аналіз вітчизняного ринку препаратів, які використовуються для симптоматичного лікування кашлю. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. 2021. Т. 7, № 4. С. 61–69.
2. Державний реєстр лікарських засобів України 2020. URL: <http://www.drlz.com.ua/ibp/ddsite.nsf/all/shlist?opendocument>.

3. Крамарьов С. О., Закордонець Л. В. Кашель у дітей. Можливості лікування. *Сучасна педіатрія*. 2018. 4(92). С. 98–104.
4. Портал для пошуку та бронювання фармацевтичної продукції в Україні Tabletki.ua. URL: <https://tabletki.ua/>
5. Спеціалізоване медичне інтернет-видання для лікарів, провізорів, фармацевтів, студентів медичних і фармацевтичних вузів «Компендіум». URL: <https://compendium.com.ua/atc/>.
6. Єфімова С. В., Мацюра О. І. Симптом кашлю в практиці лікаря-педіатра: сучасні аспекти вибору муколітичної терапії. *Сучасна педіатрія*. 2015. Т. 2 № 66. С. 48–51.
7. Overview of the Management of Cough. Guideline and Expert Panel Report / R. S. Irwin et al. *Chest journal*. – 2017. №146 (4). P. 885–889.
8. Respiratory disease in pregnancy. N. Mehta et al. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*. 2015. No. 5. P. 598–611.

UDK 615.12: 339.137

EVALUATION OF CRITERIA FOR SUCCESSFUL MANAGEMENT OF PHARMACIES

**Bondarieva I.V., Malyi V.V., Chehrynets A.A., Malinina N.G.,
Omar El Menouar**

*National University of Pharmacy
Kharkiv, Ukraine*

*Department of Pharmaceutical Management and Marketing
fmm@nuph.edu.ua*

Abstract. The aim is to evaluate the criteria for successful management of pharmacies.

Materials and methods: a comprehensive survey involving 27 employees of the pharmacies was conducted for evaluation of criteria for successful management of pharmacies.

Results and discussion: It was determined that the actual responsibilities of the heads of pharmacy did not align with their prescribed job descriptions. Pharmacy managers predominantly concentrated on organizational and administrative functions, allocating significantly less attention to personnel management and interactions with the institution's partners. The introduction of timekeeping systems exposed inefficient use of managerial time, characterized by a near absence of structured activity planning. The primary occupation of pharmacy managers was computer-related tasks (comprising 21% of their workload).

Conclusion: Criteria for successful management of pharmacies were evaluated.

Key words: evaluation, criteria, management, pharmacy.